

Matematika III – 10. přednáška

Stromy a kostry

Michal Bulant

Masarykova univerzita
Fakulta informatiky

1. 12. 2010

Obsah přednášky

- 1 Rovinné grafy
  - Platónská tělesa
  - Barvení map
- 2 Kostra grafu
- 3 Minimální kostra
- 4 Toky v sítích
- 5 Problém maximálního toku v síti

Doporučené zdroje

- Martin Panák, Jan Slovák, Drsná matematika, e-text.
- *Předmětové záložky v IS MU*

Doporučené zdroje

- Martin Panák, Jan Slovák, Drsná matematika, e-text.
- *Předmětové záložky v IS MU*
- Jiří Matoušek, Jaroslav Nešetřil, Kapitoly z diskrétní matematiky, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, Praha, 2000, 377 s.
- Petr Hliněný, Teorie grafů, studijní materiály, <http://www.fi.muni.cz/~hlineny/Vyuka/GT/>

Doporučené zdroje

- Martin Panák, Jan Slovák, Drsná matematika, e-text.
- *Předmětové záložky v IS MU*
- Jiří Matoušek, Jaroslav Nešetřil, Kapitoly z diskrétní matematiky, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, Praha, 2000, 377 s.
- Petr Hliněný, Teorie grafů, studijní materiály, <http://www.fi.muni.cz/~hlineny/Vyuka/GT/>
- Donald E. Knuth, The Stanford GraphBase, ACM, New York, 1993
(<http://www-cs-faculty.stanford.edu/~knuth/sgb.html>).

Obsah třetí písemky 3.12. v 17.00

- grafy – základní pojmy, skóre, izomorfismus grafů

Obsah třetí písemky 3.12. v 17.00

- grafy – základní pojmy, skóre, izomorfismus grafů
- sledy v grafu – počty sledů, tahů, cest, nejkratší cesty

Obsah třetí písemky 3.12. v 17.00

- grafy – základní pojmy, skóre, izomorfismus grafů
- sledy v grafu – počty sledů, tahů, cest, nejkratší cesty
- eulerovské tahy a hamiltonovské kružnice, problém čínského poštáka

Obsah třetí písemky 3.12. v 17.00

- grafy – základní pojmy, skóre, izomorfismus grafů
- sledy v grafu – počty sledů, tahů, cest, nejkratší cesty
- eulerovské tahy a hamiltonovské kružnice, problém čínského poštáka
- stromy – charakterizace a vlastnosti, izomorfismus stromů, kostry (ne minimální kostry) grafů, Huffmanův kód

Plán přednášky

- 1 Rovinné grafy
  - Platónská tělesa
  - Barvení map
- 2 Kostra grafu
- 3 Minimální kostra
- 4 Toky v sítích
- 5 Problém maximálního toku v síti

Vztah mezi počty hran, stěn a vrcholů lze odvodit pro všechny rovinné grafy. Jde o tzv. Eulerův vztah. Všimněme si, že z něho zejména vyplývá, že počet stěn v rovinném grafu nezávisí na způsobu, jaké jeho rovinné nakreslení vybereme.

Věta

Nechť $G = (V, E, S)$ je souvislý rovinný graf. Pak platí

$$|V| - |E| + |S| = 2.$$

Vztah mezi počty hran, stěn a vrcholů lze odvodit pro všechny rovinné grafy. Jde o tzv. Eulerův vztah. Všimněme si, že z něho zejména vyplývá, že počet stěn v rovinném grafu nezávisí na způsobu, jaké jeho rovinné nakreslení vybereme.

Věta

Nechť $G = (V, E, S)$ je souvislý rovinný graf. Pak platí

$$|V| - |E| + |S| = 2.$$

Důkaz.

Indukcí podle počtu hran. □

Jako ilustraci kombinatorické práce s grafy odvodíme klasifikaci tzv. pravidelných mnohostěnů, tj. mnohostěnů poskládaných ze stejných pravidelných mnohoúhelníků tak, že se jich v každém vrcholu dotýká stejný počet. Již v dobách antického myslitele Platóna se vědělo, že jich je pouze pět:

Přeložíme si požadavek pravidelnosti do vlastností příslušného grafu: chceme aby každý vrchol měl stejný stupeň $d \geq 3$ a zároveň aby na hranici každé stěny byl stejný počet $k \geq 3$ vrcholů.

Označme n počet vrcholů, e počet hran a s počet stěn.

Máme k dispozici jednak vztah provazující stupně vrcholů s počtem hran:

$$dn = 2e$$

Přeložíme si požadavek pravidelnosti do vlastností příslušného grafu: chceme aby každý vrchol měl stejný stupeň $d \geq 3$ a zároveň aby na hranici každé stěny byl stejný počet $k \geq 3$ vrcholů.

Označme n počet vrcholů, e počet hran a s počet stěn.

Máme k dispozici jednak vztah provazující stupně vrcholů s počtem hran:

$$dn = 2e$$

a podobně počítáme počet hran, které ohraničují jednotlivé stěny, a bereme v úvahu, že každá je hranicí dvou stěn, tj.

$$2e = ks.$$

Eulerův vztah pak říká

$$2 = n - e + s = \frac{2e}{d} - e + \frac{2e}{k}.$$

Úpravou odtud dostáváme pro naše známé d a k vztah

$$\frac{1}{d} + \frac{1}{k} = \frac{1}{2} + \frac{1}{e}.$$

Protože e a n musí být přirozená čísla (tj. zejména je $\frac{1}{e} > 0$) a minimum pro d i k je 3, dostáváme přímou diskusí všech možností tento výčet:

d	k	n	e	s
3	3	4	6	4
3	4	8	12	6
4	3	6	12	8
3	5	20	30	12
5	3	12	30	20

Tabulka zadává všechny možnosti. Ve skutečnosti ale také všechny odpovídající pravidelné mnohostěny existují - již jsme je viděli.

Maximální počet hran

Věta

Nechť (V, E, S) je rovinný graf s aspoň třemi vrcholy. Pak

$$|E| \leq 3|V| - 6.$$

Rovnost přitom nastává pro maximální rovinný graf, tj. rovinný graf, k němuž nejde při zachování rovinnosti přidat žádnou hranu. Pokud navíc uvažovaný graf neobsahuje trojúhelník (tj. K_3 jako podgraf), platí dokonce $|E| \leq 2|V| - 4$.

Maximální počet hran

Věta

Nechť (V, E, S) je rovinný graf s aspoň třemi vrcholy. Pak

$$|E| \leq 3|V| - 6.$$

Rovnost přitom nastává pro maximální rovinný graf, tj. rovinný graf, k němuž nejde při zachování rovinnosti přidat žádnou hranu. Pokud navíc uvažovaný graf neobsahuje trojúhelník (tj. K_3 jako podgraf), platí dokonce $|E| \leq 2|V| - 4$.

Důkaz.

Maximální rovinný graf má všechny stěny ohraničené kružnicí délky 3, z čehož plyne $3|S| = 2|E|$ a odtud již pomocí Eulerova vztahu dostáváme první tvrzení. Podobně v druhé části. □

Důsledek

- K_5 není rovinný;

Důsledek

- K_5 není rovinný;
- $K_{3,3}$ není rovinný;

Důsledek

- K_5 není rovinný;
- $K_{3,3}$ není rovinný;
- každý rovinný graf obsahuje alespoň jeden vrchol stupně nejvýše 5;

Důsledek

- K_5 není rovinný;
- $K_{3,3}$ není rovinný;
- každý rovinný graf obsahuje alespoň jeden vrchol stupně nejvýše 5;
- každý rovinný graf bez trojúhelníků obsahuje alespoň jeden vrchol stupně nejvýše 3.

Problém čtyř barev

Jedním z nejznámějších kombinatorických problémů je otázka:

Je možné každou mapu obarvit 4 barvami?

Tento problém sice na první pohled vypadá ryze geometricky, ale dá se přeformulovat do kombinatorické podoby.

Definice

Mapou nazýváme souvislý rovinný multigraf bez mostů. *Normální mapou* pak mapu, jejíž všechny vrcholy jsou stupně 3. *Obarvení mapy* je funkce, která každé stěně mapy přiřadí číslo (barvu).

Problém čtyř barev byl rozřešen teprve po více než sto letech bádání – mnoho matematiků na prezentovaný důkaz stále pohlíží s despektem, protože je založen na prověření velkého množství případů pomocí počítače. Elementárními kombinatorickými prostředky je možné alespoň dokázat možnost obarvení normálních map pěti barvami – viz literatura.

Věta (Appel, Haken (1976))

Každou normální mapu je možné obarvit pomocí čtyř barev.

Plán přednášky

- 1 Rovinné grafy
  - Platónská tělesa
  - Barvení map
- 2 Kostra grafu
- 3 Minimální kostra
- 4 Toky v sítích
- 5 Problém maximálního toku v síti

V praktických aplikacích často zadává graf všechny možnosti propojení mezi objekty, příkladem může být třeba silniční nebo vodovodní nebo elektrická síť. Pokud nám stačí zajistit propojitelnost každých dvou vrcholů při minimálním počtu hran, hledáme vlastně v grafu G faktor T , který je stromem.

V praktických aplikacích často zadává graf všechny možnosti propojení mezi objekty, příkladem může být třeba silniční nebo vodovodní nebo elektrická síť. Pokud nám stačí zajistit propojitelnost každých dvou vrcholů při minimálním počtu hran, hledáme vlastně v grafu G faktor T , který je stromem.

Definice

Libovolný strom $T = (V, E')$ v grafu $G = (V, E)$, $E' \subseteq E$ se nazývá **kostra** (*spanning tree*) grafu G (tj. faktor grafu, který neobsahuje kružnice).

V praktických aplikacích často zadává graf všechny možnosti propojení mezi objekty, příkladem může být třeba silniční nebo vodovodní nebo elektrická síť. Pokud nám stačí zajistit propojitelnost každých dvou vrcholů při minimálním počtu hran, hledáme vlastně v grafu G faktor T , který je stromem.

Definice

Libovolný strom $T = (V, E')$ v grafu $G = (V, E)$, $E' \subseteq E$ se nazývá **kostra** (*spanning tree*) grafu G (tj. faktor grafu, který neobsahuje kružnice).

Evidentně může kostra v grafu existovat pouze pokud je graf G souvislý. Místo formálního důkazu, že platí i opak uvedeme přímo algoritmus, jak kostru grafu sestrojít.

Počet koster grafu K_n

Věta (Cayleyho formule)

Pro $n \geq 2$ je počet koster $\kappa(K_n)$ na K_n (tj. počet stromů na daných n vrcholech) roven n^{n-2} .

Poznámka

Počet koster je významný pojem používaný v mnoha aplikacích. Např. v elektrotechnice, při hypotetickém předpokladu jednotkového odporu mezi každými dvěma vrcholy spojenými hranou, naměříme mezi 2 vrcholy spojenými hranou (vodičem) odpor, který je roven počtu koster obsahujících tuto hranu lomeno celkový počet koster v grafu

Důkaz: Není znám žádný přímočarý způsob, jak dokázat platnost této jednoduché formule, lze ji ale dokázat mnoha různými způsoby (např. pomocí skóre, kódování koster, determinantů, či počítání *povykosů* – viz [MN]).

Důkaz: Není znám žádný přímočarý způsob, jak dokázat platnost této jednoduché formule, lze ji ale dokázat mnoha různými způsoby (např. pomocí skóre, kódování koster, determinantů, či počítání *povykosů* – viz [MN]).

Spočítáme dvěma způsoby *povykosy* (povykos = postup výroby kořenového stromu). Povykos je definován jako trojice (T, r, ν) , kde T je strom na n vrcholech, r jeho kořen a ν očíslování hran, neboli bijekce $\nu : E(T) \rightarrow \{1, 2, \dots, n - 1\}$ (začínáme s prázdnou množinou hran a postupně přidáváme hrany v pořadí podle ν).

Důkaz: Není znám žádný přímočarý způsob, jak dokázat platnost této jednoduché formule, lze ji ale dokázat mnoha různými způsoby (např. pomocí skóre, kódování koster, determinantů, či počítání *povykosů* – viz [MN]).

Spočítáme dvěma způsoby *povykosy* (povykos = postup výroby kořenového stromu). Povykos je definován jako trojice (T, r, ν) , kde T je strom na n vrcholech, r jeho kořen a ν očíslování hran, neboli bijekce $\nu : E(T) \rightarrow \{1, 2, \dots, n-1\}$ (začínáme s prázdnou množinou hran a postupně přidáváme hrany v pořadí podle ν).

Pro každý strom T můžeme kořen r zvolit n způsoby a očíslování hran $(n-1)!$ způsoby, proto je počet povykosů $n(n-1)! \cdot \kappa(K_n)$.

Důkaz – pokr.:

Druhý způsob: kořenový strom budeme uvažovat jako orientovaný strom se šipkami směřujícími ke kořeni. Začneme s prázdným grafem a budeme přidávat šipky v $n - 1$ krocích.

1. šipka: $n(n - 1)$ možností.

Důkaz – pokr.:

Druhý způsob: kořenový strom budeme uvažovat jako orientovaný strom se šipkami směřujícími ke kořeni. Začneme s prázdným grafem a budeme přidávat šipky v $n - 1$ krocích.

1. šipka: $n(n - 1)$ možností.

další šipka:

- nesmí vytvořit kružnici;

Důkaz – pokr.:

Druhý způsob: kořenový strom budeme uvažovat jako orientovaný strom se šipkami směřujícími ke kořeni. Začneme s prázdným grafem a budeme přidávat šipky v $n - 1$ krocích.

1. šipka: $n(n - 1)$ možností.

další šipka:

- nesmí vytvořit kružnici;
- na konci musí z každého vrcholu kromě jediného vycházet nějaká šipka, proto musí každá nová šipka vycházet z vrcholu, z něhož ještě žádná nevychází.

Důkaz – pokr.:

Druhý způsob: kořenový strom budeme uvažovat jako orientovaný strom se šípkami směřujícími ke kořeni. Začneme s prázdným grafem a budeme přidávat šipky v $n - 1$ krocích.

1. šipka: $n(n - 1)$ možností.

další šipka:

- nesmí vytvořit kružnici;
- na konci musí z každého vrcholu kromě jediného vycházet nějaká šipka, proto musí každá nová šipka vycházet z vrcholu, z něhož ještě žádná nevychází.

Důkaz – pokr.:

Druhý způsob: kořenový strom budeme uvažovat jako orientovaný strom se šipkami směřujícími ke kořeni. Začneme s prázdným grafem a budeme přidávat šipky v $n - 1$ krocích.

1. šipka: $n(n - 1)$ možností.

další šipka:

- nesmí vytvořit kružnici;
- na konci musí z každého vrcholu kromě jediného vycházet nějaká šipka, proto musí každá nová šipka vycházet z vrcholu, z něhož ještě žádná nevychází.

V každé komponentě již vytvořeného grafu je právě jeden vrchol, z něhož nevychází šipka. Šipka číslo $k + 1$ musí vést do některého vrcholu a vycházet z kořene některé z ostatních komponent – $n(n - k - 1)$ možností.

Důkaz – pokr.:

Druhý způsob: kořenový strom budeme uvažovat jako orientovaný strom se šipkami směřujícími ke kořeni. Začneme s prázdným grafem a budeme přidávat šipky v $n - 1$ krocích.

1. šipka: $n(n - 1)$ možností.

další šipka:

- nesmí vytvořit kružnici;
- na konci musí z každého vrcholu kromě jediného vycházet nějaká šipka, proto musí každá nová šipka vycházet z vrcholu, z něhož ještě žádná nevychází.

V každé komponentě již vytvořeného grafu je právě jeden vrchol, z něhož nevychází šipka. Šipka číslo $k + 1$ musí vést do některého vrcholu a vycházet z kořene některé z ostatních komponent – $n(n - k - 1)$ možností. Celkem máme

$$\prod_{k=0}^{n-2} n(n - k - 1) = (n - 1)! \cdot n^{n-1}$$

způsobů a porovnáním s prvním výpočtem dostaneme tvrzení.

Algoritmus pro nalezení kostry 1

Seřadíme zcela libovolně všechny hrany $e_1, \dots, e_m$ v E do pořadí a postupně budujeme množiny hran $E_i (i = 0, \dots, m)$ tak, že $E_0 = \emptyset$ v t -tém kroku přidáme hranu e_i k E_{i-1} (tj. $E_i = E_{i-1} \cup \{e_i\}$), jestliže tím nevznikne v grafu $G_i = (V, E_i)$ kružnice, a ponecháme $E_i = E_{i-1}$ beze změny v případě opačném. Algoritmus skončí pokud buď má již graf G_i pro nějaké i právě $n - 1$ hran nebo je již $i = m$. Pokud zastavujeme z druhého důvodu, byl původní graf nesouvislý a kostra neexistuje.

Algoritmus pro nalezení kostry 1

Seřadíme zcela libovolně všechny hrany $e_1, \dots, e_m$ v E do pořadí a postupně budujeme množiny hran $E_i (i = 0, \dots, m)$ tak, že $E_0 = \emptyset$ v t -tém kroku přidáme hranu e_i k E_{i-1} (tj. $E_i = E_{i-1} \cup \{e_i\}$), jestliže tím nevznikne v grafu $G_i = (V, E_i)$ kružnice, a ponecháme $E_i = E_{i-1}$ beze změny v případě opačném. Algoritmus skončí pokud buď má již graf G_i pro nějaké i právě $n - 1$ hran nebo je již $i = m$. Pokud zastavujeme z druhého důvodu, byl původní graf nesouvislý a kostra neexistuje.

Věta

Výsledkem předchozího algoritmu je vždy les T . Jestliže algoritmus skončí s $k \leq n - 1$ hranami, má původní graf $n - k$ komponent. Zejména je tedy T kostrou právě, když algoritmus skončí pro dosažení $n - 1$ hran.

Důkaz.

Tvrzení, že výsledný graf T je lesem, je zřejmé z postupu konstrukce. Je-li $k = n - 1$, je navíc T strom podle charakterizační věty o stromech. Je-li $k < n - 1$, je T lesem, s $n - k$ stromovými komponentami, neboť každá další komponenta přispívá jedničkou k hodnotě $(n - 1) - k$ (rozdíl počtu hran ve stromu a počtu hran v grafu T). □

Poznámka (složitost algoritmu)

Kružnice přidáním nové hrany vznikne tehdy a jen tehdy, jestli její koncové vrcholy leží ve stejné souvislé komponentě budovaného lesu T . Stačí nám proto průběžně udržovat znalost souvislých komponent.

Poznámka (složitost algoritmu)

Kružnice přidáním nové hrany vznikne tehdy a jen tehdy, jestli její koncové vrcholy leží ve stejné souvislé komponentě budovaného lesu T . Stačí nám proto průběžně udržovat znalost souvislých komponent.

V abstraktní podobě nám stačí umět pro již zadané třídy ekvivalence na dané množině (v našem případě jsou to vrcholy) slučovat dvě třídy ekvivalence do jedné a nalézat pro daný prvek, do které třídy patří. Pro sjednocení jistě potřebujeme $O(k)$ času, kde k je počet prvků slučovaných tříd a jistě můžeme použít ohraničení počtu k celkovým počtem vrcholů n . Se třídami si můžeme pamatovat i počty jejich prvků a průběžně pro každý vrchol uchovávat informaci do které třídy patří. Sjednocení dvou tříd tedy představuje přeznačení jména u všech prvků jedné z nich. Máme tedy $n - 1$ operací sjednocení a m operací testování ekvivalence vrcholů, proto lze složitost ohraničit $O(n^2 + m)$.

Poznámka (složitost algoritmu)

Kružnice přidáním nové hrany vznikne tehdy a jen tehdy, jestli její koncové vrcholy leží ve stejné souvislé komponentě budovaného lesu T . Stačí nám proto průběžně udržovat znalost souvislých komponent.

V abstraktní podobě nám stačí umět pro již zadané třídy ekvivalence na dané množině (v našem případě jsou to vrcholy) slučovat dvě třídy ekvivalence do jedné a nalézat pro daný prvek, do které třídy patří. Pro sjednocení jistě potřebujeme $O(k)$ času, kde k je počet prvků slučovaných tříd a jistě můžeme použít ohraničení počtu k celkovým počtem vrcholů n . Se třídami si můžeme pamatovat i počty jejich prvků a průběžně pro každý vrchol uchovávat informaci do které třídy patří. Sjednocení dvou tříd tedy představuje přeznačení jména u všech prvků jedné z nich. Máme tedy $n - 1$ operací sjednocení a m operací testování ekvivalence vrcholů, proto lze složitost ohraničit $O(n^2 + m)$. Budeme-li vždy přeznačovat menší ze slučovaných tříd, pak celkový počet operací v našem algoritmu lze ohraničit $O(n \log n + m)$.

Algoritmus pro nalezení kostry 2

Jiný postup: Budeme v grafu $G = (V, E)$ s n vrcholy a m hranami postupně budovat strom T . Začneme v libovolně zvoleném vrcholu v a prázdnou množinou hran, tj. $T_0 = (\{v\}, \emptyset)$. V i -tém kroku hledáme mezi hranami, které dosud nejsou v T_{i-1} , mají v T_{i-1} jeden koncový vrchol, ale druhý koncový vrchol do T_{i-1} nepatří. První takovou hranu přidáme i s druhým koncovým vrcholem a získáme tak T_i . Algoritmus skončí, až taková hrana neexistuje.

Algoritmus pro nalezení kostry 2

Jiný postup: Budeme v grafu $G = (V, E)$ s n vrcholy a m hranami postupně budovat strom T . Začneme v libovolně zvoleném vrcholu v a prázdnou množinou hran, tj. $T_0 = (\{v\}, \emptyset)$. V i -tém kroku hledáme mezi hranami, které dosud nejsou v T_{i-1} , mají v T_{i-1} jeden koncový vrchol, ale druhý koncový vrchol do T_{i-1} nepatří. První takovou hranu přidáme i s druhým koncovým vrcholem a získáme tak T_i . Algoritmus skončí, až taková hrana neexistuje.

Evidentně je výsledný graf T (v případě, že má n vrcholů) souvislý a podle počtu vrcholů a hran je to strom. Vrcholy T splývají s vrcholy souvislé komponenty G .

Algoritmus pro nalezení kostry 2

Jiný postup: Budeme v grafu $G = (V, E)$ s n vrcholy a m hranami postupně budovat strom T . Začneme v libovolně zvoleném vrcholu v a prázdnou množinou hran, tj. $T_0 = (\{v\}, \emptyset)$. V i -tém kroku hledáme mezi hranami, které dosud nejsou v T_{i-1} , mají v T_{i-1} jeden koncový vrchol, ale druhý koncový vrchol do T_{i-1} nepatří. První takovou hranu přidáme i s druhým koncovým vrcholem a získáme tak T_i . Algoritmus skončí, až taková hrana neexistuje.

Evidentně je výsledný graf T (v případě, že má n vrcholů) souvislý a podle počtu vrcholů a hran je to strom. Vrcholy T splývají s vrcholy souvislé komponenty G .

Algoritmus v čase $O(n + m)$ nalezne kostru souvislé komponenty zvoleného počátečního vrcholu v .

Plán přednášky

- 1 Rovinné grafy
  - Platónská tělesa
  - Barvení map
- 2 Kostra grafu
- 3 Minimální kostra**
- 4 Toky v sítích
- 5 Problém maximálního toku v síti

Kromě nalezení kostry je často účelné znát nejlepší možnou kostru vzhledem k nějakému ohodnocení hran. Protože je to obecnou vlastností stromů, každá kostra grafu G má stejný počet hran. V grafech s ohodnocenými hranami, budeme hledat kostry s minimálním součtem ohodnocení použitých hran.

Definice

Nechť $G = (V, E, w)$ je souvislý graf s ohodnocenými hranami s nezápornými vahami $w(e)$ pro všechny hrany. Jeho **minimální kostra** (*minimum spanning tree*) T je taková kostra grafu G , která má mezi všemi jeho kostrami minimální součet ohodnocení všech hran.

Kromě nalezení kostry je často účelné znát nejlepší možnou kostru vzhledem k nějakému ohodnocení hran. Protože je to obecnou vlastností stromů, každá kostra grafu G má stejný počet hran. V grafech s ohodnocenými hranami, budeme hledat kostry s minimálním součtem ohodnocení použitých hran.

Definice

Nechť $G = (V, E, w)$ je souvislý graf s ohodnocenými hranami s nezápornými vahami $w(e)$ pro všechny hrany. Jeho **minimální kostra** (*minimum spanning tree*) T je taková kostra grafu G , která má mezi všemi jeho kostrami minimální součet ohodnocení všech hran.

O praktičnosti takové úlohy můžete přemýšlet třeba v souvislosti s rozvodnými sítěmi elektřiny, plynu, vody apod (viz např. problém elektrifikace části jižní Moravy, který vyřešil Otakar Borůvka v roce 1926 pomocí algoritmu – v dnešní terminologii – minimální kostry, přestože obor algoritmické teorie grafů, čekal ještě cca 10 let na svůj oficiální vznik).

Kruskalův algoritmus

Předpokládejme, že jsou všechna ohodnocení $w(e)$ hran v grafu G nezáporná. Následujícímu postupu se říká **Kruskalův algoritmus**:

- Setřídíme všech m hran v E tak, aby $w(e_1) \leq w(e_2) \leq \dots \leq w(e_m)$.
- v tomto pořadí aplikujeme na hrany postup z Algoritmu 1 pro kostru.

Kruskalův algoritmus

Předpokládejme, že jsou všechna ohodnocení $w(e)$ hran v grafu G nezáporná. Následujícímu postupu se říká **Kruskalův algoritmus**:

- Setřídíme všech m hran v E tak, aby $w(e_1) \leq w(e_2) \leq \dots \leq w(e_m)$.
- v tomto pořadí aplikujeme na hrany postup z Algoritmu 1 pro kostru.

Jde o typický příklad takzvaného „hladového (greedy) přístupu“, kdy se k maximalizaci zisku (nebo minimalizaci nákladů) snažíme dostat výběrem momentálně nejvýhodnějšího kroku. Často tento přístup zklame, protože nízké náklady na začátku procesu mohou zavinit vysoké na jeho konci.

V tomto případě (naštěstí) hladový přístup funguje, nemusíme tedy prohledávat a porovnávat až n^{n-2} koster na daném grafu.

Věta

Kruskalův algoritmus správně řeší problém minimální kostry pro každý souvislý graf G s nezáporným ohodnocením hran. Algoritmus pracuje v čase $O(m \log m)$, kde m je počet hran v G .

Věta

Kruskalův algoritmus správně řeší problém minimální kostry pro každý souvislý graf G s nezáporným ohodnocením hran. Algoritmus pracuje v čase $O(m \log m)$, kde m je počet hran v G .

Důkaz.

Bud' T výsledná kostra z algoritmu, T_0 taková minimální kostra na G , která se s T shoduje na co nejvíce (seřazených) hranách. Sporem dokážeme, že $T_0 = T$.

Věta

Kruskalův algoritmus správně řeší problém minimální kostry pro každý souvislý graf G s nezáporným ohodnocením hran. Algoritmus pracuje v čase $O(m \log m)$, kde m je počet hran v G .

Důkaz.

Bud' T výsledná kostra z algoritmu, T_0 taková minimální kostra na G , která se s T shoduje na co nejvíce (seřazených) hranách.

Sporem dokážeme, že $T_0 = T$.

Předpokládejme $T_0 \neq T$ a bud' j nejmenší index, takový, že se T a T_0 liší v hraně e_j (zřejmě $e_j \in T \setminus T_0$).

Věta

Kruskalův algoritmus správně řeší problém minimální kostry pro každý souvislý graf G s nezáporným ohodnocením hran. Algoritmus pracuje v čase $O(m \log m)$, kde m je počet hran v G .

Důkaz.

Bud' T výsledná kostra z algoritmu, T_0 taková minimální kostra na G , která se s T shoduje na co nejvíce (seřazených) hranách.

Sporem dokážeme, že $T_0 = T$.

Předpokládejme $T_0 \neq T$ a bud' j nejmenší index, takový, že se T a T_0 liší v hraně e_j (zřejmě $e_j \in T \setminus T_0$). Pak $T_0 \cup \{e_j\}$ obsahuje právě jednu kružnici C .

Věta

Kruskalův algoritmus správně řeší problém minimální kostry pro každý souvislý graf G s nezáporným ohodnocením hran. Algoritmus pracuje v čase $O(m \log m)$, kde m je počet hran v G .

Důkaz.

Bud' T výsledná kostra z algoritmu, T_0 taková minimální kostra na G , která se s T shoduje na co nejvíce (seřazených) hranách.

Sporem dokážeme, že $T_0 = T$.

Předpokládejme $T_0 \neq T$ a buď j nejmenší index, takový, že se T a T_0 liší v hraně e_j (zřejmě $e_j \in T \setminus T_0$). Pak $T_0 \cup \{e_j\}$ obsahuje právě jednu kružnici C . Na této kružnici tedy existuje hrana e_k ($k > j$), která není v T . Pak ale $w(e_k) \geq w(e_j)$ a kostra s hranami $T_0 \setminus \{e_k\} \cup \{e_j\}$ není horší než T_0 a protože se od T liší "později", měli jsme ji na začátku vybrat místo T_0 . Spor. $\square$

I druhý z našich algoritmů pro kostru grafu v předchozím odstavci vede na minimální kostru, když v každém okamžiku volíme ze všech možných hran $e_i = \{v_i, v_{i+1}\}$, $v_i \in V_i$, $v_{i+1} \in V \setminus \{v_i\}$ tu, která má minimální ohodnocení.

I druhý z našich algoritmů pro kostru grafu v předchozím odstavci vede na minimální kostru, když v každém okamžiku volíme ze všech možných hran $e_i = \{v_i, v_{i+1}\}$, $v_i \in V_i$, $v_{i+1} \in V \setminus \{v_i\}$ tu, která má minimální ohodnocení.

Výsledný postup je **Primův algoritmus** z roku 1957. Byl ale popsán Jarníkem již v roce 1930. Říkáme mu tedy **Jarníkův algoritmus**. Jarník vycházel z algoritmu O. Borůvky z r. 1926.

Věta

Jarníkův algoritmus najde minimální kostru pro každý souvislý graf s libovolným ohodnocením hran.

I druhý z našich algoritmů pro kostru grafu v předchozím odstavci vede na minimální kostru, když v každém okamžiku volíme ze všech možných hran $e_i = \{v_i, v_{i+1}\}$, $v_i \in V_i$, $v_{i+1} \in V \setminus \{v_i\}$ tu, která má minimální ohodnocení.

Výsledný postup je **Primův algoritmus** z roku 1957. Byl ale popsán Jarníkem již v roce 1930. Říkáme mu tedy **Jarníkův algoritmus**. Jarník vycházel z algoritmu O. Borůvky z r. 1926.

Věta

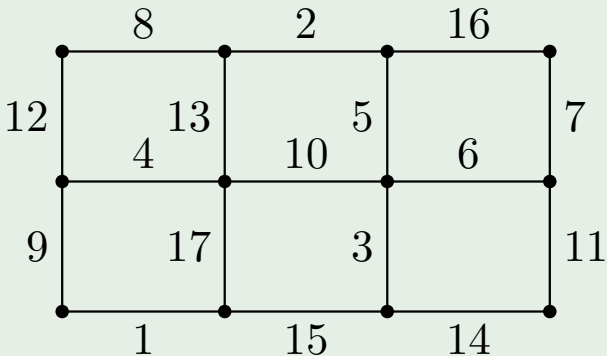
Jarníkův algoritmus najde minimální kostru pro každý souvislý graf s libovolným ohodnocením hran.

Poznámka

Borůvkův algoritmus tvoří stále co nejvíce souvislých komponentaráz. Začneme s jednoprvkovými komponentami v grafu $T_0 = (V, \emptyset)$ a pak postupně každou komponentu propojíme nejkratší možnou hranou s komponentou jinou. Opět takto obdržíme minimální kostru. Tento algoritmu je základem nejrychlejšího známého algoritmu, běžícího v čase $O(n + m)$.

Příklad

Určete pomocí uvedených algoritmů minimální kostru grafu

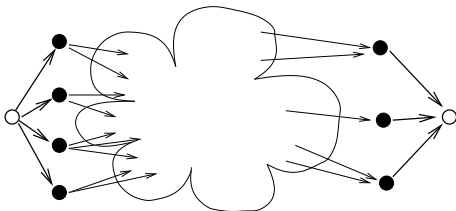
Plán přednášky

- 1 Rovinné grafy
  - Platónská tělesa
  - Barvení map
- 2 Kostra grafu
- 3 Minimální kostra
- 4 Toky v sítích
- 5 Problém maximálního toku v síti

Další významná skupina aplikací jazyka teorie grafů se týká přesunu nějakého měřitelného materiálu v pevně zadané síti. Vrcholy v orientovaném grafu představují body, mezi kterými lze podél hran přenášet předem známá množství, která jsou zadána formou ohodnocení hran. Některé vybrané vrcholy představují **zdroj sítě**, jiné výstup ze sítě. Podle analogie potrubní sítě pro přenos kapaliny říkáme výstupním vrcholům **stok sítě**). Síť je tedy pro nás orientovaný graf s ohodnocenými hranami a vybranými vrcholy, kterým říkáme zdroje a stoky.

Je zřejmé, že se můžeme bez újmy na obecnosti omezit na orientované grafy s **jedním zdrojem** a **jedním stokem**. V obecném případě totiž vždy můžeme přidat jeden stok a jeden zdroj navíc a spojit je vhodně orientovanými hranami se všemi zadanými zdroji a stoky tak, že ohodnocení přidaných hran bude zároveň zadávat maximální kapacity jednotlivých zdrojů a stoků. Situace je naznačena na obrázku, kde černými vrcholy nalevo jsou zobrazeny všechny zadané zdroje, zatímco černé vrcholy napravo jsou všechny zadané stoky. Nalevo je jeden přidatý (virtuální) zdroj jako bílý vrchol a napravo jeden stok. Označení hran není v obrázku uvedeno.

Definice

Síť (*flow network*) je orientovaný graf $G = (V, E)$ s vybraným jedním vrcholem z nazvaným **zdroj** a jiným vybraným vrcholem s nazvaným **stok**, spolu s nezáporným ohodnocením hran $w : E \rightarrow \mathbb{R}_0^+$, nazývaným **kapacita hran**.

Definice

Síť (*flow network*) je orientovaný graf $G = (V, E)$ s vybraným jedním vrcholem z nazvaným **zdroj** a jiným vybraným vrcholem s nazvaným **stok**, spolu s nezáporným ohodnocením hran $w : E \rightarrow \mathbb{R}_0^+$, nazývaným **kapacita hran**. **Tokem** v síti $S = (V, E, z, s, w)$ rozumíme ohodnocení hran $f : E \rightarrow \mathbb{R}$ takové, že součet hodnot u vstupních hran u každého vrcholu v kromě zdroje a stoku je stejný jako součet u výstupních hran z téhož vrcholu (někdy nazýváno *Kirchhoffův zákon*), tj.

$$v \neq z, s \implies \sum_{e \in IN(v)} f(e) = \sum_{e \in OUT(v)} f(e)$$

a tok splňuje *kapacitní omezení* $f(e) \leq w(e)$.

Definice

Síť (*flow network*) je orientovaný graf $G = (V, E)$ s vybraným jedním vrcholem z nazvaným **zdroj** a jiným vybraným vrcholem s nazvaným **stok**, spolu s nezáporným ohodnocením hran $w : E \rightarrow \mathbb{R}_0^+$, nazývaným **kapacita hran**. **Tokem** v síti $S = (V, E, z, s, w)$ rozumíme ohodnocení hran $f : E \rightarrow \mathbb{R}$ takové, že součet hodnot u vstupních hran u každého vrcholu v kromě zdroje a stoku je stejný jako součet u výstupních hran z téhož vrcholu (někdy nazýváno *Kirchhoffův zákon*), tj.

$$v \neq z, s \implies \sum_{e \in IN(v)} f(e) = \sum_{e \in OUT(v)} f(e)$$

a tok splňuje *kapacitní omezení* $f(e) \leq w(e)$. **Velikost toku** f je dána celkovou balancí hodnot u zdroje

$$|f| = \sum_{e \in OUT(z)} f(e) - \sum_{e \in IN(z)} f(e).$$

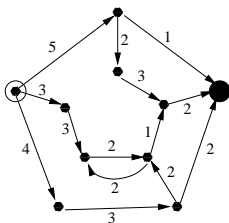
Z definice je zřejmé, že velikost toku můžeme stejně dobře vypočítat jako hodnotu

$$|f| = \sum_{e \in IN(s)} f(e) - \sum_{e \in OUT(s)} f(e).$$

Z definice je zřejmé, že velikost toku můžeme stejně dobře vypočítat jako hodnotu

$$|f| = \sum_{e \in IN(s)} f(e) - \sum_{e \in OUT(s)} f(e).$$

Na obrázku máme nakreslenou jednoduchou síť se zvýrazněným bílým zdrojem a černým stokem. Součtem maximálních kapacit hran vstupujících do stoku vidíme, že maximální možný tok v této síti je 5.

Plán přednášky

- 1 Rovinné grafy
  - Platónská tělesa
  - Barvení map
- 2 Kostra grafu
- 3 Minimální kostra
- 4 Toky v sítích
- 5 **Problém maximálního toku v síti**

Naší úlohou bude pro zadanou síť na grafu G určit maximální možný tok. Jde vlastně o speciální případ úlohy lineárního (celočíselného) programování, kde neznámými jsou toky na hranách a omezení plynou z podmínek na tok. Ukáže se, že pro řešení této úlohy existují jednoduché a přitom rychlé algoritmy.

Naší úlohou bude pro zadanou síť na grafu G určit maximální možný tok. Jde vlastně o speciální případ úlohy lineárního (celočíselného) programování, kde neznámými jsou toky na hranách a omezení plynou z podmínek na tok. Ukáže se, že pro řešení této úlohy existují jednoduché a přitom rychlé algoritmy.

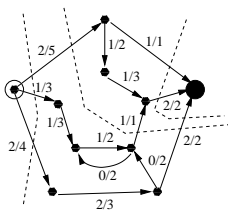
Definice

Řezem v síti $S = (V, E, z, s, w)$ rozumíme takovou množinu hran $C \subset E$, že po jejím odebrání nebude v grafu $G = (V, E \setminus C)$ žádná (orientovaná) cesta z z do s . Číslo

$$|C| = \sum_{e \in C} w(e)$$

nazýváme **kapacita (velikost) řezu** C .

Evidentně platí, že nikdy nemůžeme najít větší tok, než je kapacita kteréhokoliv z řezů. Na dalším obrázku máme zobrazen tok sítí s hodnotou 5 a čárkovanými lomenými čarami jsou naznačeny řezy o hodnotách 12, 8 a 5.

Poznámka

Tok a kapacitu hran v síti obvykle zapisujeme v obrázku ve tvaru f/c , kde f je hodnota toku na dané hraně a c její kapacita.

Sestavíme algoritmus, který pomocí postupných konstrukcí vhodných cest najde řez s minimální možnou hodnotou a zároveň najde tok, který tuto hodnotu realizuje. Tím dokážeme následující větu:

Věta

Maximální velikost toku v dané síti $S = (V, E, z, s, w)$ je rovna minimální kapacitě řezu v této síti.

Myšlenka algoritmu – prohledáváme cesty mezi uzly grafu a snažíme se je „nasytit“ co největším tokem. Zavedeme si za tímto účelem terminologii.

Myšlenka algoritmu – prohledáváme cesty mezi uzly grafu a snažíme se je „nasytit“ co největším tokem. Zavedeme si za tímto účelem terminologii. O **neorientované** cestě v síti $S = (V, E, z, s, w)$ z vrcholu v do vrcholu w řekneme, že je **nenasycená**, jestliže pro všechny hrany této cesty orientované ve směru z v do w platí $f(e) < w(e)$ a $f(e) > 0$ pro hrany orientované opačně. Za **rezervu kapacity** hrany e pak označujeme číslo $w(e) - f(e)$ pro případ hrany orientované ve směru z v do w a číslo $f(e)$ při orientaci opačné. Pro zvolenou cestu bereme za rezervu kapacity minimální rezervu kapacity z jejích hran.

Ford-Fulkersonův algoritmus (1956)

Vstupem je síť $S = (V, E, z, s, w)$ a výstupem maximální možný tok $f : E \rightarrow \mathbb{R}$.

- *Inicializace*: zadáme $f(e) = 0$ pro všechny hrany $e \in E$ a najdeme množinu vrcholů $U \subset V$, do kterých existuje nenasycená cesta ze zdroje z .

Ford-Fulkersonův algoritmus (1956)

Vstupem je síť $S = (V, E, z, s, w)$ a výstupem maximální možný tok $f : E \rightarrow \mathbb{R}$.

- *Inicializace*: zadáme $f(e) = 0$ pro všechny hrany $e \in E$ a najdeme množinu vrcholů $U \subset V$, do kterých existuje nenasycená cesta ze zdroje z .
- *Hlavní cyklus*: Dokud $s \in U$ opakujeme

Ford-Fulkersonův algoritmus (1956)

Vstupem je síť $S = (V, E, z, s, w)$ a výstupem maximální možný tok $f : E \rightarrow \mathbb{R}$.

- *Inicializace*: zadáme $f(e) = 0$ pro všechny hrany $e \in E$ a najdeme množinu vrcholů $U \subset V$, do kterých existuje nenasycená cesta ze zdroje z .
- *Hlavní cyklus*: Dokud $s \in U$ opakujeme
  - zvolíme nenasycenou cestu P ze zdroje z do s a zvětšíme tok f u všech hran této cesty o její minimální rezervu

Ford-Fulkersonův algoritmus (1956)

Vstupem je síť $S = (V, E, z, s, w)$ a výstupem maximální možný tok $f : E \rightarrow \mathbb{R}$.

- *Inicializace*: zadáme $f(e) = 0$ pro všechny hrany $e \in E$ a najdeme množinu vrcholů $U \subset V$, do kterých existuje nenasycená cesta ze zdroje z .
- *Hlavní cyklus*: Dokud $s \in U$ opakujeme
  - zvolíme nenasycenou cestu P ze zdroje z do s a zvětšíme tok f u všech hran této cesty o její minimální rezervu
  - aktualizujeme U .

Ford-Fulkersonův algoritmus (1956)

Vstupem je síť $S = (V, E, z, s, w)$ a výstupem maximální možný tok $f : E \rightarrow \mathbb{R}$.

- *Inicializace*: zadáme $f(e) = 0$ pro všechny hrany $e \in E$ a najdeme množinu vrcholů $U \subset V$, do kterých existuje nenasycená cesta ze zdroje z .
- *Hlavní cyklus*: Dokud $s \in U$ opakujeme
  - zvolíme nenasycenou cestu P ze zdroje z do s a zvětšíme tok f u všech hran této cesty o její minimální rezervu
  - aktualizujeme U .
- na výstup dáme maximální tok f a minimální řez C tvořený všemi hranami vycházejícími z U a končícími v doplňku $V \setminus U$.

Důkaz správnosti algoritmu

Jak jsme viděli, velikost každého toku je nejvýše rovna kapacitě kteréhokoliv řezu. Stačí nám tedy ukázat, že v okamžiku zastavení algoritmu jsme vygenerovali řez i tok se stejnou hodnotou. Algoritmus se zastaví, jakmile neexistuje nenasycená cesta ze zdroje z do stoku s . To znamená, že U neobsahuje s a pro všechny hrany e z U do zbytku je $f(e) = w(e)$, jinak bychom museli koncový vrchol e přidat k U .

Důkaz správnosti algoritmu

Jak jsme viděli, velikost každého toku je nejvýše rovna kapacitě kteréhokoliv řezu. Stačí nám tedy ukázat, že v okamžiku zastavení algoritmu jsme vygenerovali řez i tok se stejnou hodnotou.

Algoritmus se zastaví, jakmile neexistuje nenasycená cesta ze zdroje z do stoku s . To znamená, že U neobsahuje s a pro všechny hrany e z U do zbytku je $f(e) = w(e)$, jinak bychom museli koncový vrchol e přidat k U .

Zároveň ze stejného důvodu všechny hrany e , které začínají v komplementu $V \setminus U$ a končí v U musí mít tok $f(e) = 0$.

Pro velikost toku celé sítě jistě platí

$$|f| = \sum_{\text{hrany z } U \text{ do } V \setminus U} f(e) - \sum_{\text{hrany z } V \setminus U \text{ do } U} f(e).$$

Tento výraz je ovšem v okamžiku zastavení roven

$$\sum_{\text{hrany z } U \text{ do } V \setminus U} f(e) = \sum_{\text{hrany z } U \text{ do } V \setminus U} w(e) = |C|,$$

což jsme chtěli dokázat.

Pro velikost toku celé sítě jistě platí

$$|f| = \sum_{\text{hrany z } U \text{ do } V \setminus U} f(e) - \sum_{\text{hrany z } V \setminus U \text{ do } U} f(e).$$

Tento výraz je ovšem v okamžiku zastavení roven

$$\sum_{\text{hrany z } U \text{ do } V \setminus U} f(e) = \sum_{\text{hrany z } U \text{ do } V \setminus U} w(e) = |C|,$$

což jsme chtěli dokázat.

Zbývá ovšem ukázat, že algoritmus skutečně zastaví.

Zastavení Ford-Fulkersonova algoritmu

Tvrzení

Pro celočíselné kapacity hran sítě uvedený algoritmus vždy skončí. V obecném případě nejen, že algoritmus skončit nemusí, příslušné toky dokonce ani nemusí k maximálnímu toku konvergovat.

Zastavení Ford-Fulkersonova algoritmu

Tvrzení

Pro celočíselné kapacity hran sítě uvedený algoritmus vždy skončí. V obecném případě nejen, že algoritmus skončit nemusí, příslušné toky dokonce ani nemusí k maximálnímu toku konvergovat.

Důkaz.

Důkaz ukončení v celočíselném případě vyplývá z toho, že vždy sytíme cestu o celočíselné hodnotě. □

Zastavení Ford-Fulkersonova algoritmu

Tvrzení

Pro celočíselné kapacity hran sítě uvedený algoritmus vždy skončí. V obecném případě nejen, že algoritmus skončit nemusí, příslušné toky dokonce ani nemusí k maximálnímu toku konvergovat.

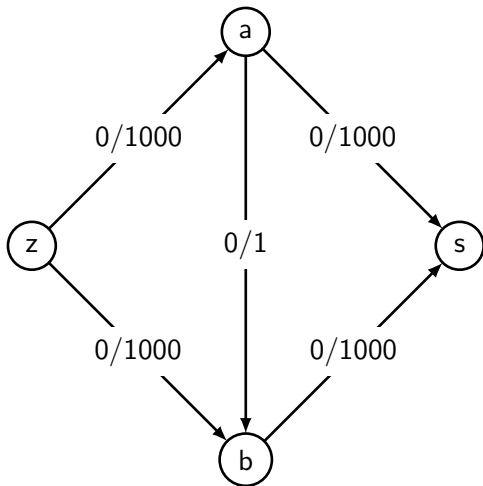
Důkaz.

Důkaz ukončení v celočíselném případě vyplývá z toho, že vždy sytíme cestu o celočíselné hodnotě. □

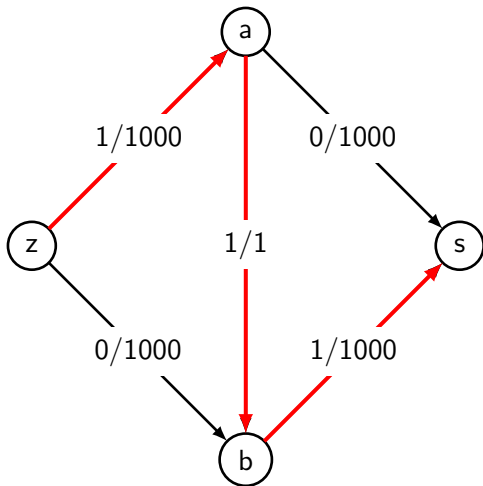
Poznámka

Ford-Fulkersonův algoritmus má složitost v nejhorším případě $O(E \cdot |f|)$, kde $|f|$ je hodnota maximálního toku.

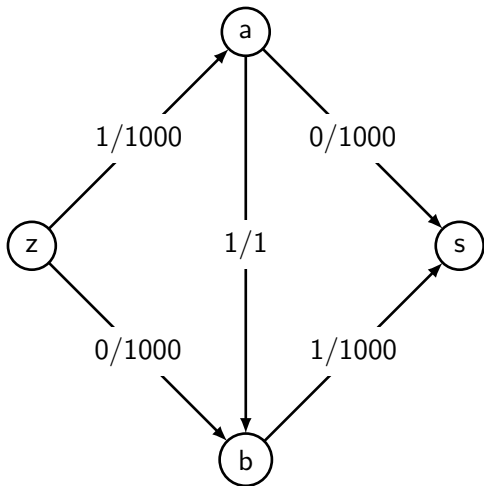
Příklad špatného chování F-F algoritmu

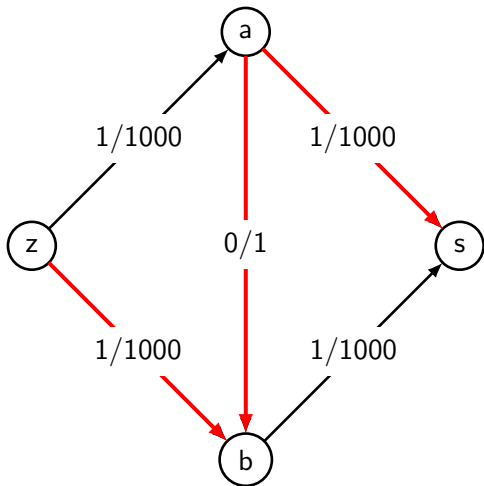
Příklad špatného chování F-F algoritmu

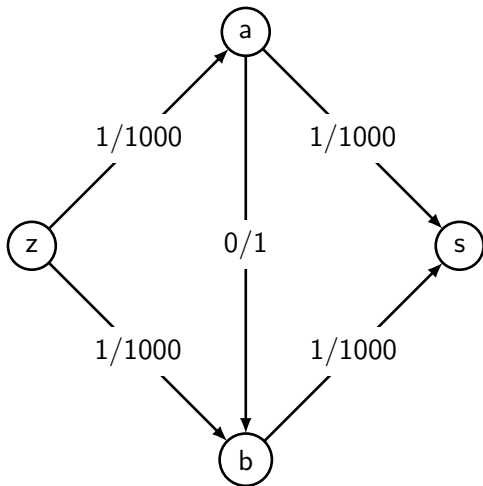
Příklad špatného chování F-F algoritmu

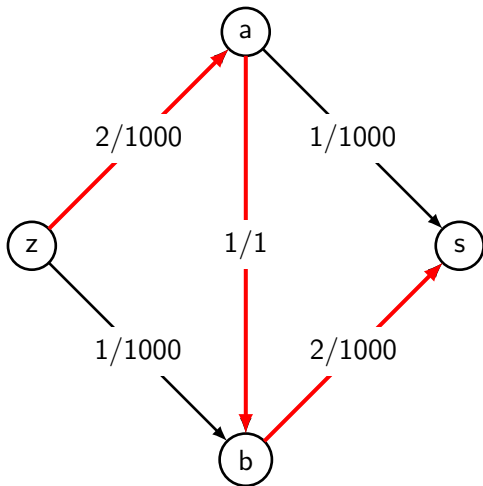
Příklad špatného chování F-F algoritmu

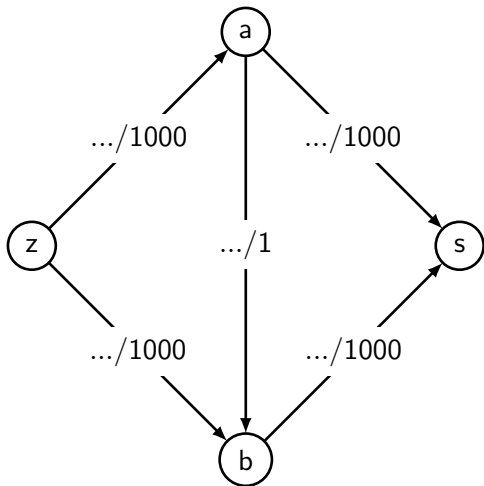
Příklad špatného chování F-F algoritmu

Příklad špatného chování F-F algoritmu

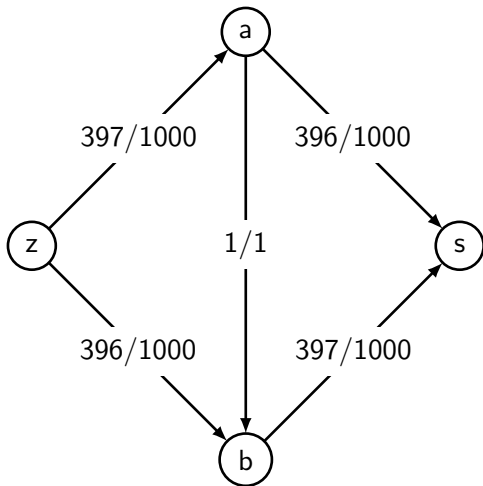

Příklad špatného chování F-F algoritmu

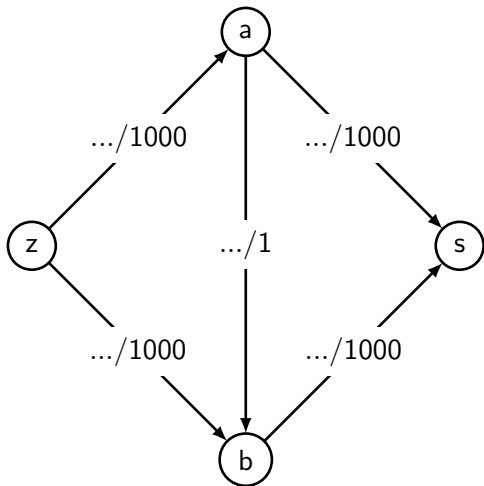

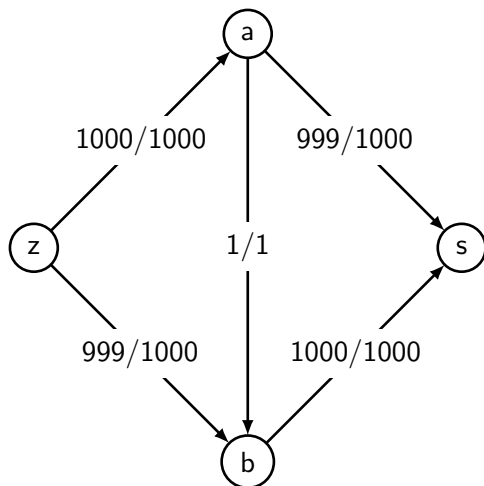
Příklad špatného chování F-F algoritmu

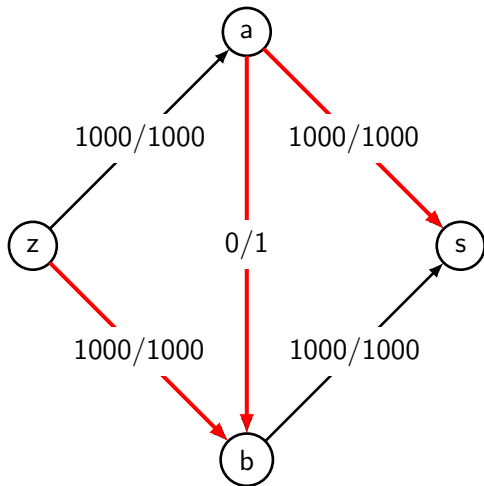
Příklad špatného chování F-F algoritmu

Příklad špatného chování F-F algoritmu

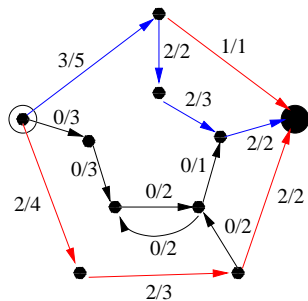
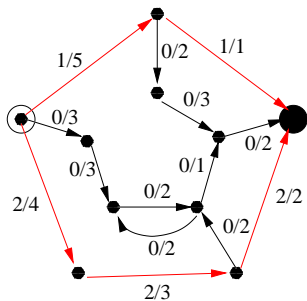

Příklad špatného chování F-F algoritmu

Edmonds-Karpův algoritmus

Vylepšením základního Ford-Fulkersonova algoritmu je *Edmonds-Karpův algoritmus*, ve kterém zvětšujeme tok podél *nejkratší* nenasycené cesty – tj. síť prohledáváme **do šířky**. U tohoto algoritmu již je zaručeno zastavení, navíc je jeho časová složitost ohraničena $O(VE^2)$, nezávisle na hodnotě maximálního toku.

Chod algoritmu je ilustrován na obrázku. Vlevo jsou vybarveny dvě nejkratší nenasycené cesty ze zdroje do stoku (horní má dvě hrany, spodní tři). Jsou vyznačeny červeně. Napravo je pak nasyčena další cesta v pořadí a je vyznačena modře. Je nyní zjevné, že nemůže existovat další nenasycená cesta ze zdroje do stoku. Proto algoritmus v tomto okamžiku skončí.

Moderní algoritmy pro maximální tok

Česky viz např. Petr Parubják, XXVI. ASR '2001 Seminar, Instruments and Control, Ostrava, April 26 - 27, 2001
(<http://www.fs.vsb.cz/akce/2001/asr2001/Proceedings/papers/55.pdf>)

Diničův algoritmus

Zjednodušuje hledání nenasycené cesty konstrukcí tzv. *úrovňového grafu*, kdy *zlepšující hrany* uvažujeme pouze tehdy, pokud vedou mezi vrcholy různých vzdáleností od zdroje.

Složitost je $O(V^2E)$, což je u hustých grafů významné vylepšení oproti složitosti $O(VE^2)$ algoritmu Edmonds-Karpa.

Moderní algoritmy pro maximální tok

Česky viz např. Petr Parubják, XXVI. ASR '2001 Seminar, Instruments and Control, Ostrava, April 26 - 27, 2001
(<http://www.fs.vsb.cz/akce/2001/asr2001/Proceedings/papers/55.pdf>)

Diničův algoritmus

Zjednodušuje hledání nenasycené cesty konstrukcí tzv. *úrovňového grafu*, kdy *zlepšující hrany* uvažujeme pouze tehdy, pokud vedou mezi vrcholy různých vzdáleností od zdroje.

Složitost je $O(V^2E)$, což je u hustých grafů významné vylepšení oproti složitosti $O(VE^2)$ algoritmu Edmonds-Karpa.

MPM algoritmus

Malhotra, Pramodh Kumar a Maheshwari přišli s algoritmem složitosti $O(V^3)$. Konstruují stejným způsobem úrovňový graf, ale vylepšují hledání maximálního toku v tomto úrovňovém grafu.

Zobecnění sítí

V praktických aplikacích mohou být na síť kladeny další požadavky:

- maximální kapacita vrcholů – snadno se převede na základní případ *zdvojením* vrcholů, které spojíme hranou o dané kapacitě;
- minimální kapacita hran – např. aby nedocházelo k zanášení potrubí. V tomto případě lze modifikovat inicializaci, je ale třeba otestovat existenci přípustného toku (podobně jako v úloze lineárního programování).